

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา สำนักงานเลขานุการ โทร. 084-3968782

ที่ มอ 751/

วันที่ 7 กันยายน 2558

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร

ด้วยนายอาหะมะ คาเด นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุหนุและบูรฮานุดดีนอัลซันนูญีกับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ขอส่งแบบสอบถามและข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยู โชะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ที่ ศธ 0521.2.08/ว1143

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

7 กันยายน 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด.

ด้วยนายอาหะมะ คาเด นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหูนและบูรฮานุดดินอัลซรรูญีย์กับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่านกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยู โชะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 084-3968782

โทรสาร 0 7333 1305

ที่ ศธ 0521.2.08/ว1143

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

7 กันยายน 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนู

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด.

ด้วยนายอาหะมะ คาเด นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหูนุนและบูรฮานุดดีนอัลซรรูญีย์กับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่านกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 084-3968782

โทรสาร 0 7333 130

ที่ ศธ 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

6 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

จำนวน 1 ชุด.

ด้วยนายอาหะมะ คาเด นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุหนุนและบูรฮานุดดีนอัลฮัรณูญีย์กับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อับรอฮีม ณรงค์รักษาเขต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่าน โดยการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลครั้งนี้เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิจัย รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 084-3968782

โทรสาร 0 7333 1305

ที่ ศธ 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

6 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

จำนวน 1 ชุด.

ด้วยนายอาหะมะ คาเด นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุณนและบูรฮานุดดินอัลซรรูญีย์กับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่าน โดยการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลครั้งนี้เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรง)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิจัย รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 084-3968782

โทรสาร 0 7333 1305

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง แนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุหนุนและบูรฮานุดดีนอัลซัรญูญีย์
กับการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ข้อชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับความเป็นจริงและในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
---

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ 1) ต่ำกว่า 20 ปี 2) 21 - 40 ปี
 3) 41 - 60 ปี 4) 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า
 3) ปริญญาตรี 4) สูงกว่าปริญญาตรี
4. ประสบการณ์ในการสอน
 1) น้อยกว่า 5 ปี 2) 5-9 ปี
 3) 10-15 ปี 4) 16-20 ปี
 5) อื่นๆ โปรดระบุ .....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุหนุนและบูรฮานุดดีนอัลซัรญูญีย์ กับระดับความคาดหวังต่อการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับความคาดหวังที่ตรงกับแนวคิดทางการศึกษาของท่านมากที่สุด ซึ่งแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ระดับที่ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับที่ 4 หมายถึง มาก

ระดับที่ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับที่ 2 หมายถึง น้อย

ระดับที่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ประเด็น/ด้าน	ข้อความ	ระดับการประยุกต์ใช้				
		5	4	3	2	1
1. ด้านปรัชญาและเป้าหมายของการศึกษา	ท่านคิดว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรมีปรัชญาและเป้าหมายของการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ อยู่ในระดับใด					
1.1 ปรัชญาและเป้าหมายของการศึกษาของมุหัมมัด บินสะหุ นูน						
	1.เพื่อยึดมั่นในศาสนา					
	2.เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางศาสนา					
	3.เพื่อเพิ่มพูนในวิชาความรู้					
	4.เพื่อเกียรติยศและศักดิ์ศรี					
	5.เพื่อแสวงหาปัจจัยยังชีพ					
	6.เพื่อจรรยาบรรณที่ดีงาม					
1.2 ปรัชญาและเป้าหมายของการศึกษาของบูรฮานูดดินอัลซรรูญีย์						
	7.เพื่อการขำเกรงต่ออัลลอฮ์					
	8.เพื่อฝึกฝนในจรรยาบรรณอันดีงามและสูงส่งพร้อมละทิ้งในสิ่งที่ไม่ดี					
	9.เพื่อเป็นแนวทางศึกษาถึงความรู้ทางโลกนี้					
	10.เพื่อแสวงหาโลกหน้า					
	11.เพื่อรักษาไว้ซึ่งศาสนาและคงไว้ซึ่งอิสลาม					
	12.เพื่อตอบแทนพระคุณของอัลลอฮ์					
	13.เพื่อหลีกเลี่ยงจากการขังโซ้อิวดในวิชาความรู้					
	14.เพื่อห่างไกลจากโลกคุณยา					
	15.เพื่อฝึกฝนทักษะการคิดและสรุปผล					
	16.เพื่อศรัทธาด้วยการใช้สติปัญญา					
	17.เพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					

	18.เพื่อกำหนดถึงคุณค่าของความรู้					
2. ด้านหลักสูตร	ท่านคิดว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรมีหลักสูตรการเรียนการสอนในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับใด					
2.1 หลักสูตรการศึกษาของมุหัมมัด บิน สะหุหน						
	19.มีการจำแนกระหว่างวิชาบังคับกับวิชาเลือก โดยวิชาอัลกุรอาน เป็นวิชาบังคับ และวิชา คณิตศาสตร์ กวี คำแปลก ภาษาอาหรับและการเขียนหลักไวยากรณ์อาหรับเป็นวิชาเลือก					
	20.หลักสูตรได้เน้นเนื้อหาวิชา เช่น กวี คำแปลก ภาษาอาหรับและการเขียน หลักไวยากรณ์อาหรับ					
	21.บังคับผู้เรียนต้องศึกษาอัลกุรอาน					
	22.หลักสูตรควรบูรณาการระหว่างความรู้ทางโลก คุณยาและอาคิเราะห์					
	23.หลักสูตรควรเน้นพัฒนาผู้เรียนด้านจิตวิญญาณ					
2.2 หลักสูตรการศึกษาของบรูฮา นุดดีน อัลซารนูญีย์						
	24. จำแนกหลักสูตรการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภท คือ อิลมุล ฮาล(علم الحال) (ความรู้ที่มีต้องการทุกสถานการณ์)และอิลมุ บะอูดุลอะหา ยีน(علم بعض الأحايين) (ความรู้ที่มีความต้องการ บางช่วงเวลา)					
	25.แบ่งอิลมุฮาลออกเป็น 4 ชนิดด้วยกัน 1 ความรู้ที่เกี่ยวกับการอิบาดะฮ์ 2 ความรู้ที่เกี่ยวกับสังคม เช่น การซื้อขาย การแต่งงาน เป็นต้น 3 ความรู้ที่เกี่ยวกับจิตใจ เช่น การย่ำเกรง และการ					

	ถ่อมตนต่อเอกอัลลอฮ์ 4 ความรู้ที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณ					
	26. firuqhiyah ซะฮิฮ์ เป็น สอง ชนิด คือ สิ่งที่เป็นสำหรับมุสลิม เช่น การท่องจำอัลกุ รอาน และสิ่งที่ไม่ใช่ความรู้ทางชะรีอะฮ์ เช่น การแพทย์ คณิตศาสตร์					
	27. หลักสูตรได้กำหนดให้มีรายวิชาดังนี้เช่น วิชา เอกภาพ (التوحيد) วิชาฟิสิกส์ วิชา กวีอาหรับ (الشعر) วิชาอัลกุรอาน วิชาการคัดลายมือ (خط) วิชา แพทยศาสตร์					
3. ด้านกระบวนการเรียนการ สอน	ท่านคิดว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรมี กระบวนการเรียนการสอนในเรื่องต่อไปนี้อยู่ใน ระดับใด					
3.1 กระบวนการเรียนการสอน ของมุหัมมัด บิน สะหุหน						
	28. สอนแบบบรรยาย					
	29. สอนแบบอภิปราย					
	30. สอนแบบท่องจำ					
	31. สอนแบบร่วมมือ					
	32. สอนแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้น					
	33. ให้ความแตกต่างระหว่างบุคคล					
	34. การสอนแบบการใช้สื่อการเรียนการสอน					
	35. การสอนแบบทัศนศึกษา					
	36. การให้ความเสมอภาคระหว่างผู้เรียน					
	37. การสร้างความเป็นมิตรระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน					

	38. การสอนแบบฝึกฝนปฏิบัติ					
	39. การสอนแบบตัวจับและตัวจับ					
3.2 กระบวนการเรียนการสอน ของบูรฮานุดดีน อัลซารนูญีย์						
	40. การอภิปราย(المناظرة)					
	41. การตั้งคำถาม(المطرحه) คือการโยนคำถามหรือตั้งโจทย์ต่างๆการอภิปรายร่วมกัน					
	42. การย้อนคิดทบทวน(المذاكره)					
	43. การใช้คำถาม(السؤال)					
	44. การสร้างความเข้าใจ					
	45. การสังเกต และการคิดใคร่ครวญ					
	46. การไปทัศนศึกษา					
	47. การบันทึก					
	48. ให้เกียรติความรู้และผู้รู้					
	49. การคัดเลือก วิชาความรู้อาจารย์และเพื่อนฝูง					
	50. ใช้ความพยายาม อย่างต่อเนื่อง และสร้างแรงจูงใจ					
	51. การใช้ความอดทน					
	52. เลือกเวลาที่ดีที่สุดในการศึกษาหาความรู้					
	53. อาศัยเคล็ดลับช่วยจำคือความจริงจัง ความขยันหมั่นเพียร กินแต่น้อย ทำการละหมาดยามค่ำ คื่นและการอ่านอัลกุรอาน การแปร่งฟัน การดื่มน้ำผึ้ง การรับประทานน้ำเต้าผสมน้ำตาล และรับประทานลูกเกดสีแดงเข้มจำนวนยี่สิบเม็ดระหว่างมือเข้า					

	54. ห่างไกลจากสาเหตุของการหลงลืม เช่น การทำ มะอูคียัด การทำบาปต่างๆ มีความคิดที่ฟุ้งซ่าน โศกเศร้าเสียใจเกี่ยวกับเรื่องทางโลก หมกมุ่นอยู่กับ เรื่องไร้สาระ และการรับประทานอาหารอันเป็น สาเหตุให้เกิดเสมหะและน้ำมูกก็ทำให้ความจำลด เลือนได้					
	55.ขอคำแนะนำและคำปรึกษาจากผู้สอนใน การศึกษาหาความรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
	56. เลือกสถานที่ที่เหมาะสมในการศึกษาหาความรู้					
	57.เลือกช่วงอายุที่เหมาะสมในการเริ่มเรียน					
	58.ทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
	59. การจับจ่ายใช้สอยและรับประทานอาหารอย่าง พอประมาณและพอเพียง					
	60. คาบเวลาการเรียนการสอนไม่มากเกินไป					
	61.การใช้สติปัญญาในการศึกษาหาความรู้					
	62.การประเมินตนเอง					
	63.การเรียนแบบค่อยเป็นค่อยไป					
	64.เขียนบทสรุปหลังจากเลิกเรียน					
	65.ควรบันทึกสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจ					
	66.พยายามห่างไกลหลีกเลี่ยงจากเพื่อนที่ไม่ดี					
	67.ควรใช้จ่ายในการศึกษาและห่างไกลจากการ ตระหนี่ถี่เหนียว					
	68.พยายามเชิญชวนและชักชวนในสิ่งที่ดี					
	69.พยายามยุ่งเกี่ยวกับการงานที่ดีและห่างไกลกับ การงานที่ตามอารมณ์ใฝ่ต่ำ					
	70.สร้างเจตนาที่บริสุทธิ์ในการศึกษาแสวงหา ความรู้					

	71.ทุ่มเทเวลาให้กับการศึกษา					
	72.สร้างความตื่นตัว (التشويق)					
	73.การศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
	74.เลือกช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการศึกษาหาความรู้ คือ ช่วงเช้า ช่วงสุหฺร(ก่อนละหมาดซุบฮฺ)และช่วงระหว่างมัรริบและอิชาอฺ					
	75.ศึกษาหาวิชาความรู้ที่หลากหลายเมื่อมีความรู้ลึก เบื้องในวิชาที่ได้เรียนก็หันไปศึกษาในวิชาอื่น					
	76.เตรียมพร้อมในเรื่องอุปกรณ์การเขียน					
	77.ผู้เรียนไม่ควรนอนและกินมากเกินไป					
	78.หันหน้าไปทางทิศกิบละฮฺในเวลาเรียน					
	79.ใกล้ชิดกับบุคคลที่ซอลิหฺและห่างไกลกับบุคคลที่ ชอบทำบาปและทำชั่ว					
	80.อ่านดูอาอฺก่อนเริ่มอ่านหนังสือ					
	81.กล่าวสรรเสริญต่อท่านนบี					
	82.ให้ความสำคัญและให้เกียรติกับหนังสือ					
	83.ทำการซิวกหรือเปรงฟัน					
4. ด้านผู้สอน	ท่านคิดว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรมี แนวคิดเกี่ยวกับผู้สอนในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับใด					
4.1 ผู้สอนตามแนวคิดของมุหัมมัด บินสะหฺนูน						
4.1.1 ภาระหน้าที่ของผู้สอน						
	84.ดูแลและให้ความสำคัญกับผู้เรียน					
	85.ผู้สอนควรใช้เวลากับการสอนอย่างเต็มที่					
	86.ผู้สอนไม่ควรดำเนินภารกิจหรือกิจการใดๆที่ไป รบกวนกิจการการสอนนอกจากในเวลาที่ไม่มีการ					

	เรียนการสอน					
	87.ไม่ควรที่จะกำชับให้คนหนึ่งคนใดไปช่วยสอน นอกจากว่ามันจะให้ประโยชน์กับผู้เรียน					
	88.ผู้สอนไม่ควรที่จะสั่งใช้ผู้เรียนไปปรับใช้ในความ ต้องการส่วนตัวของผู้สอน					
	89.ผู้สอนไม่ควรที่จะสอนอัครอรานแลดำรับตำรา ให้กับบุตรของชนต่างศาสนิก					
	90.ผู้สอนผู้ชายไม่ควรที่จะสอนผู้เรียนผู้หญิง ไม่ควร ที่จะรวมเรียนระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย					
	91.ผู้สอนไม่มุ่งเป้าหมายชีวิตไปที่ความสุขทางโลก คุณยาโดยใช้วิชาความรู้เป็นเครื่องมือในการหา ทรัพย์สิน ตำแหน่ง ลาภยศและอื่นๆ					
	92.ไม่ควรที่จะให้ผู้เรียนศึกษากับผู้เรียนด้วยกัน นอกจากด้วยการอนุญาตจากผู้ปกครอง หรือ บ้าน ของผู้เรียนอยู่ใกล้กัน					
	93.ในขณะที่มีการเรียนการสอนไม่ควรที่จะละทิ้ง ภาระหน้าที่ด้วยการไปละหมาดศพ(ละหมาดญินา ชะฮฺ)					
	94.ผู้สอนไม่ควรที่จะให้ผู้เรียนขาดเรียนนอกจาก ด้วยการอนุญาตจากผู้ปกครอง					
	95.ผู้สอนไม่ควรที่จะเขียนหรืออ่านในขณะที่มีการ เรียนการสอนนอกจากหลังเสร็จภาระกิจการเรียน การสอน					
4.1.2 บุคลิกภาพของผู้สอน						
4.1.2.1 ด้านวิชาความรู้						
	96.ท่องจำอัครอราน โดยสามารถรู้หุค่มดัจวิด					
	97.มีความรู้เกี่ยวกับฟิกฮฺเพื่อที่สามารถสอนเด็กใน เรื่องของการละหมาดและบทบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวกับการ ละหมาด การอาบน้ำละหมาด และเงื่อนไขต่างๆ					

	ของการละหมาด					
	98. มีความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาอาหรับเพื่อ สามารถที่จะสอนเด็กเกี่ยวกับหลักพื้นฐานของการ เขียนด้วยหลักไวยากรณ์ภาษาอาหรับ และสามารถ แต่งประโยคได้อย่างถูกต้อง					
	99. สืบค้น และอ่านเพิ่มเติมจากตำราที่เป็นมรดกทาง วิชาการ เพื่อผู้เรียนสามารถท่องจำบทวีอาหรับ และที่สำคัญอย่างยิ่งผู้สอนการคัดหลายมือ ต้องเป็น ผู้ที่มีลายมือการเขียนที่สวยงาม					
4.1.2.2 ด้านมารยาทของผู้สอน						
	100. บริสุทธิ์ใจ(อิกลาส)					
	101. มีความเข้มแข็งต่อเอกองค์อัลลอฮ์					
	102. มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่					
	103. มีความอ่อนโยน รักและเอ็นดูผู้เรียน					
	104. เสียสละเวลาให้กับผู้เรียน					
	105. มีความสุขุมรอบคอบและการรู้จักยับยั้งตนเอง หรือ อัลวรอุ(العورع)					
4.1.2.3 การลงโทษ						
1) เงื่อนไขของการลงโทษ						
	106. มีเป้าหมายเพื่อเด็กได้รับประโยชน์จากการ ลงโทษ					
	107. ผู้สอนไม่ควรตีเกินสามครั้ง นอกจากจะได้รับ อนุญาตจากผู้ปกครอง					
	108. ผู้สอนควรลงโทษเด็กด้วยตนเอง และควรใช้ ความเมตตาในการตี					
	109. ไม่ควรที่จะตีผู้เรียนในขณะที่มีความ โกรธแค้น					
	110. ห้ามด่าและใช้คำที่ไม่สุภาพ					

	111.สถานที่สำหรับตีเด็กนั้นต้องเป็นที่ที่ปลอดภัย คือ ต้นขา และส้นเท้า และไม่ควรตีที่หัว และใบหน้า					
	112.ไม่ควรตีเด็กที่อายุยังไม่ถึง 10 ขวบ					
	113.ไม่ควรตีเด็กโดยปราศจากการอนุญาตจาก ผู้ปกครอง					
	114.ผู้สอนต้องคำนึงถึงร่างกายของผู้เรียนเวลาจะ ลงโทษ และผู้สอนต้องรับผิดชอบในกรณีตีเกิน ขอบเขต					
2) รูปแบบและวิธีการลงโทษ						
	115.ให้คำตักเตือน					
	116.ให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงนิสัยมารยาทของเด็ก และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแก้ไข เปลี่ยนแปลงมารยาทของเด็ก					
	117.มีการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครอง ของเด็ก และผู้สอนมีหน้าที่ประกาศให้ผู้ปกครองรู้ เวลาเด็กขาดเรียน					
	118.ในกรณีเด็กไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวเอง ก็ควรใช้วิธีอื่นในการลงโทษ เช่น วิธีการตำหนิตาม ลำพัง หลังจากนั้นตำหนิต่อหน้าเพื่อนฝูงจำนวนมาก					
3) อุปกรณ์สำหรับใช้ในการตี						
	119.ไม้เท้า โดยมีเงื่อนไขว่า ไม่ควรที่จะหนาเกินไป ซึ่งทำให้กระดูกของเด็กนั้นแตกหัก หรือบางเกินไป ทำให้อันตรายต่อร่างกายของเด็ก					
	120.คุรเราะหุ (ไม้หวาย) มีเงื่อนไขว่า ต้องเปียกและ อ่อนที่ไม่ทำอันตรายต่อร่างกายเด็ก					
4.2 ผู้สอนตามแนวคิด ของอัลซาร์นูญีย์						
4.2.1-คุณสมบัติเกี่ยวกับศักยภาพ ของผู้สอน						

	121. มีบุคลิกภาพที่ดี					
	122. มีความรู้และความวิรุ					
	123. การมอบน้อมถ่อมตน					
	124. ความอ่อนโยนและความอดทน					
	125. มีความเมตตา					
	126. ห่างไกลจากการกล่าวคำหยาบ(ประณาม)ผู้เรียนและการอิจฉาริษา					
	127. ผู้สอนควรให้อภัยผู้อื่น					
	128. ผู้สอนไม่ควรที่จะโต้เถียงผู้อื่น					
4.2.2-คุณสมบัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้สอน						
	129. ให้คำปรึกษาผู้เรียนพร้อมแนะนำเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ถนัด					
	130. ควรคำนึงถึงระดับของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล					
	131. มีความเมตตาและตักเตือนผู้เรียน					
5. ด้านผู้เรียน	ท่านคิดว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรมีแนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับใด					
5.1.1 ผู้เรียนตามแนวคิดมุหัมมัด บิน สะหูน						
5.1.1 มารยาทผู้เรียนต่ออัลกุรอานและวิชาวิชาความรู้						
	132. มีมารยาทที่ดั่งตามแบบฉบับของท่านนบี					
	133. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน					

	134. ผู้เรียนจำเป็นต้องปฏิบัติตามนัยแห่งพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เพื่อนำมาสู่ความเชื่อมั่นในเกียรติยศอันสูงส่งของพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน					
	135. ผู้เรียนจำเป็นต้องอ่านอัลกุรอานในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม ไม่ควรอ่านตามถนนสาธารณะหรือในห้องน้ำ					
	136. ไม่ควรที่จะจับต้องอัลกุรอาน นอกจากจะอยู่ในสภาพที่มีน้ำละหมาดเท่านั้น นอกจากเด็กๆ ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ					
	137. ผู้สอนไม่จำเป็นต้องก้มสujudในอายุที่ต้องการชุกเมื่อได้ฟังอัลกุรอานจากเด็กนักเรียนในกรณีของเด็กไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ถ้าเด็กได้บรรลุนิติภาวะแล้วครูผู้สอนก็สามารถเลือกปฏิบัติได้					
	138. ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการศึกษาอัลกุรอานคือช่วงเช้า(เวลาคุซา) จนถึงตะวันลับขอบฟ้า					
5.2 ผู้เรียนตามแนวคิดอัลซันญีย์						
5.2.1 มารยาทของผู้เรียนต่ออัลลอฮ์						
	139. สร้างเจตนาที่ดี					
	140. มอบหมายการงานต่างๆต่อเอกองค์อัลลอฮ์)					
	141. มีความสุขุมรอบคอบและการรู้จักยับยั้งตนเองหรืออัลวารุ (الورع)					
	142. ละหมาดและอิบาดัตสุนัตต่างๆ					
	143. ชุกรและรำลึกถึงอัลลอฮ์					
	144. ขอคุดา					
5.2.3 มารยาทของผู้เรียนต่อตนเอง						
	145. ใช้เวลาในการกระทำในสิ่งที่ดีและการภักดี					

	ต่ออัลลอฮ์					
	146.พยายามหลีกเลี่ยงจากจรรยาบรรณที่ไม่ดี					
	147.พยายามลดความสัมพันธ์กับโลกดุนยา					
	148.ทุ่มเทความพยายามอย่างพอดีพอดีในการเรียน ไม่น้อยและไม่มากเกินไปเพื่อมิให้เบื่อกว่าและละ ทิ้งการเรียน					
	149.มีความกระตือรือร้น					
	150.อดทนในการศึกษาหาความรู้					
5.2.4	มารยาทของผู้เรียนต่อ ผู้สอน					
	151. สร้างความใกล้ชิดกับผู้สอนและเพื่อนฝูง					
	152. การถ่อมตนและให้เกียรติผู้สอน					
	153. ให้เกียรติลูกหลานของผู้สอน					
5.2.5	มารยาทของผู้เรียนต่อเพื่อน ฝูง					
	154.พยายามห่างไกลจากการนินทาผู้อื่นและนั่ง ร่วมกับผู้ที่ชอบพูดในเรื่องที่ไม่เป็นสาระ					

ตอนที่ 3 ปัญหา / ข้อเสนอแนะ

ปัญหา

1. ....

2. ....

ข้อเสนอแนะ

1. ...

2. ...

ขอขอบคุณในความร่วมมือที่ท่านได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2558

2. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างที่จะประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาของมูฮัมมัด บิน สะหุณน และบูรฮานุดดีนอัล-ซรัญญีย์ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่.....

ภาคผนวก ค

การหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

(Item Objective Index : IOC)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ผลตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Constant Validity)

ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC
	1	2	3				1	2	3		
1	1	1	1	3	1.00	81	1	1	1	3	1.00
2	1	1	1	3	1.00	82	1	1	1	3	1.00
3	1	1	1	3	1.00	83	1	1	1	3	1.00
4	1	1	1	3	1.00	84	1	1	1	3	1.00
5	1	1	0	2	0.67	85	1	1	1	3	1.00
6	1	1		2	0.67	86	1	1	1	3	1.00
7	1	1	1	3	1.00	87	1	1	1	3	1.00
8	1	1	1	3	1.00	88	1	1	1	3	1.00
9	1	1	1	3	1.00	89	1	1	1	3	1.00
10	1	1	1	3	1.00	90	1	1	1	3	1.00
11	1	1	1	3	1.00	91	1	1	0	2	0.67
12	1	1	1	3	1.00	92	1	1	0	2	0.67
13	1	1	1	3	1.00	93	1	1	1	3	1.00
14	1	1	1	3	1.00	94	1	1	0	2	0.67
15	1	1	1	3	1.00	95	1	1	0	2	0.67
16	1	1	1	3	1.00	96	1	1	1	3	1.00
17	1	1	1	3	1.00	97	1	1	1	3	1.00
18	1	1	1	3	1.00	98	1	1	1	3	1.00
19		1	0	1	0.33	99	1	1	1	3	1.00
20	1	1	1	3	1.00	100	1	1	1	3	1.00
21	1	1	1	3	1.00	101	1	1	0	2	0.67
22	1	1	1	3	1.00	102	1	1	1	3	1.00
23	1	1	1	3	1.00	103	1	1	1	3	1.00
24	1	1	1	3	1.00	104	1	1	1	3	1.00
25	1	1	0	2	0.67	105	1	1	1	3	1.00
26	1	1	1	3	1.00	106	1	1	1	3	1.00

27	1	1	1	3	1.00		107	1	1	1	3	1.00
28	1	1	1	3	1.00		108	1	1	1	3	1.00
29	1	1	1	3	1.00		109	1	1	1	3	1.00
30	1	1	1	3	1.00		110	1	1	1	3	1.00
31	1	1	1	3	1.00		111	1	1	1	3	1.00
32	1	1	1	3	1.00		112	1	1	1	3	1.00
33	1	1	1	3	1.00		113	1	1	1	3	1.00
34	1	1	1	3	1.00		114	1	1	0	2	0.67
35	1	1	0	2	0.67		115	1	1	1	3	1.00
36	1	1	1	3	1.00		116	1	1	0	2	0.67
37	1	1	1	3	1.00		117	1	1	-1	1	0.33
38	1	1	1	3	1.00		118	1	1	1	3	1.00
39	1	1	1	3	1.00		119	1	1	1	3	1.00
40	1	1	0	2	0.67		120	1	1	1	3	1.00
41	1	1	1	3	1.00		121	1	1	1	3	1.00
42	1	1	1	3	1.00		122	1	1	1	3	1.00
43	1	1	1	3	1.00		123	1	1	-1	1	0.33
44	1	1	1	3	1.00		124	1	1	0	2	0.67
45	1	1	1	3	1.00		125	1	1	1	3	1.00
46	1	1	1	3	1.00		126	1	1	1	3	1.00
47	1	1	1	3	1.00		127	1	1	1	3	1.00
48	1	1	1	3	1.00		128	1	1	1	3	1.00
49	1	1	0	2	0.67		129	1	1	1	3	1.00
50	1	1	1	3	1.00		130	1	1	1	3	1.00
51	1	1	1	3	1.00		131	1	1	1	3	1.00
52	1	1	1	3	1.00		132	1	1	1	3	1.00
53	1	1	1	3	1.00		133	1	1	1	3	1.00
54	1	1	1	3	1.00		134	1	1	1	3	1.00
55	1	1	1	3	1.00		135	1	1	1	3	1.00
56	1	1	1	3	1.00		136	1	1	1	3	1.00

57	1	1	1	3	1.00		137	1	1	1	3	1.00
58	1	1	1	3	1.00		138	1	1	1	3	1.00
59	1	1	1	3	1.00		139	1	1	0	2	0.67
60	1	1	1	3	1.00		140	1	1	1	3	1.00
61	1	1	1	3	1.00		141	1	1	0	2	0.67
62	1	1	0	2	0.67		142	1	1	1	3	1.00
63	1	1	0	2	0.67		143	1	1	1	3	1.00
64	1	1	1	3	1.00		144	1	1	1	3	1.00
65	1	1	1	3	1.00		145	1	1	1	3	1.00
66	1	1	1	3	1.00		146	1	1		2	0.67
67	1	1	1	3	1.00		147	1	1	1	3	1.00
68	1	1	1	3	1.00		148	1	1		2	0.67
69	1	1	1	3	1.00		149	1	1		2	0.67
70	1	1	1	3	1.00		150	1	1	1	3	1.00
71	1	1	1	3	1.00		151	1	1	1	3	1.00
72	1	1	1	3	1.00		152	1	1	1	3	1.00
73	1	1	0	2	0.67		153	1	1	1	3	1.00
74	1	1	1	3	1.00		154	1	1	1	3	1.00
75	1	1	1	3	1.00		155	1	1	1	3	1.00
76	1	1	1	3	1.00		156	1	1	1	3	1.00
77	1	1		2	0.67		157	1	1	1	3	1.00
78	1	1		2	0.67		158	1	1	1	3	1.00
79	1	1	0	2	0.67		159	1	1	1	3	1.00
80	1	1	1	3	1.00							

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. อะห์มัด ยี่สุนทรง
ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ
สถานที่ทำงาน วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง
ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดี
สถานที่ทำงาน สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มั่นยูนุ
ตำแหน่ง รองคณบดี
สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ง
การตัดריךญ์หะดีษ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

การตัดรื่องุ่หะดีษในหนังสือ อาดาบุลมุอัลลิมิน ของมุหัมมัด บิน สะหุหน

เรื่อง	ตัวบทหะดีษ	ตัดรื่องุ่	ระดับ
ما جاء في تعليم القرآن العزيز	أفضلكم من تعلم القرآن وعلمه	al-Bukhari,1986: 4665 al-Tirmidhi,1975:2851,2852 Abu Dawood,1969:1242 Ibn Majah,2009:207	เศาะหีหุ
	خيركم من تعلم من تعلم القرآن وعلمه	al-Bukhari,1986:4664 al-Tirmidhi,1975:2851 Abu Dawood,1969:1242 Ahmad,1995:486	เศาะหีหุ
	يرفع لقرآن أقواما	Muslim,1996:1359 Ibn Majah,2009:214 Ahmad,1995:233	เศาะหีหุ
	عليكم لقرآن فإنه ينفي النفاق	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	
	إن لله أهلين من الناس قيل : - رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَنْ هُمْ ؟ قَالَ : " أَهْلُ الْقُرْآنِ هُمْ مِنْ أَهْلِ اللَّهِ . " وَخَاصَّتِهِ	Ahmad,1995:12051,12064,13281 Ibn Majah,2009:211 al-Darimi,2013:3231	เศาะหีหุตามทัศนะของอัลบานีย์ในหนังสือซิลซิละฮุเศาะหีหะฮิลิบนิมาญะฮุ
	أنزل القرآن على سبعة أحرف فاقرءوا ما تيسر منه	al-Bukhari,1986:7018,4678 Muslim,1996:1360	เศาะหีหุ
	من قرأ القرآن عراب فله أجر شهيد	al-rafie,n.d :1322	ฎะอ์อิฟ(หะดีษที่อ่อน)
	مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ فِي شَبَابِهِ اخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ	al-Baihaqi,1989:453, Ibn Abdulbar,1994:370	

	وَدَمِهِ ، وَمَنْ تَعَلَّمَهُ فِي كِبَرِهِ فَهُوَ يَتَفَلَّتُ مِنْهُ فَلَا يَتْرُكُهُ ، فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ. "		
العدل بين الصبيان	أيما مؤدب ولي ثلاثة صبية فلم يعلمه لسوية	ไม่พบหะดีษดังกล่าวในตำราหะ ดีษแต่ค้นพบในหนังสือเกี่ยวกับ หะดีษเมาญูที่ชื่อว่า ต้นชีซุหชะ รือธฮุอัลมรฟุอะฮุของ อัลกินานีย์ (تنزيه الشريعة المرفوعة) จากกร รายงานของอนัสด้วยสำนวน عَنْ أَنَسٍ مَرْفُوعًا: " أَيُّمَا مُؤَدِّبٍ وَلِيَّ تَعْلِيمٍ ثَلَاثَةَ صِبْيَانٍ مِنْ أُمَّتِي ثُمَّ لَمْ يَعْلَمَهُمْ لِسَوِيَّةٍ وَلَمْ يَعْدِلْ بَيْنَهُمْ حَشْرِيَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ قَتْلَةِ الْأَنْفُسِ إِلَى رَجْهِنَّهْم "	
ما جاء في الأدب	شرار أمي معلمو صبياتهم قلهم رحمة لليتيم وأغلظهم على المسكين	Ibn al-A'rabī, n.d.:1080 Al-Hakim, 2002:44	
	لا يضرب أحدكم أكثر من عشرة أسواط إلا في حد	al-Bukhari, 1986:6370,6372 Muslim, 1996: 3228	เศาะหีหฺ
	لا يحل لرجل يؤمن بالله واليوم الآخر أن يضرب فوق عشرة أسواط إلا في حد	al-Bukhari, 1986::6370,6372 Muslim, 1996: 3228,	เศาะหีหฺ
	أدب الصبي ثلاث درر فما زاد عليه قوصص به يوم القيامة		ค้นพบหะดีษดังกล่าว ในหนังสือ อัลเตาะ บาท(الطبقات) ของ อิบิ อัลอะรอบ หน้าที่ 156 และ

			หนังสือ ตะหฺซิบุลกะ มาล(تهذيب الكمال) ของ อิบนุมะอีน เล่ม ที่ 16 หน้าที่ 316 เป็น หะดีษมักฎู
	يؤدب الرجل ولده خير من أن يتصدق بصاع	al-Tirmidhi,1975:1870, Ahmad,1995:20432,20503 , al-Hakim:7746	
ما يجب على المعلم لزوم الصبيان	نهى رسول عن أكل طعام النهبة	al-Baihaqi,sunan kubra:13595, al-Tabarani,Musnad shamiyin:410,al-Tabarari,al- mukjam al-ausat:122	، مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عَنْ قَالَ : شَهِدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْلَاكَ رَجُلٍ مِنْ " : أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ عَلَى الْخَيْرِ وَالْأُلْفَةِ وَالطَّائِرِ الْمَيْمُونِ وَالسَّعَةِ فِي الرَّزْقِ ، رَكَ اللَّهُ لَكُمْ ، دَفَقُوا عَلَى رَأْسِهِ " ، فَجِيءَ بِدُفٍّ ، فَضْرَبَ بِهِ ، فَلَقَبَلَتِ الْأَطْبَاقُ عَلَيْهَا فَأَكْبَهُهُ وَسَكَّرَ ، فَنَشَرَ عَلَيْهِ فَكَفَّ النَّاسُ أَيْدِيَهُمْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " مَا لَكُمْ لَا تَنْتَهَبُونَ ؟ " ، قَالُوا : رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْمَرْتَنَّا عَنِ الْمُنْهَبَةِ

			<p>؟ قَالَ : " إِنَّمَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ نُهْبَةِ الْعَسَاكِرِ ، فَأَمَّا الْعُرْسَاتُ فَلَا ، فَجَالِدِبَهُمْ وَجَادِبُوهُ " .</p>
	<p>مُرُوا أَوْلَادَكُمْ لِصَلَاةٍ وَهُمْ لَبِنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ لَبِنَاءُ عَشْرِ سِنِينَ ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ "</p>	<p>Abu Dawood:417 Ahmad:6514,6579, al-Hakim:662,al- Daruqutni:768,769</p>	
	<p>عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ ، قَالَ نَبَلَّغَنِي أَنَّ رَجُلًا قَرَأَ آيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ فِيهَا سَجْدَةٌ ، عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَجَدَ الرَّجُلُ ، وَسَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ ، ثُمَّ قَرَأَ آخَرَ آيَةٍ فِيهَا سَجْدَةٌ ، وَهُوَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَنْتَظَرَ الرَّجُلُ أَنْ يَسْجُدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فَقَالَ الرَّجُلُ : رَسُولُ اللَّهِ مَقَرَّتْ السَّجْدَةَ فَلَمْ تَسْجُدْ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ</p>	<p>al-Baihaqi,2003:3476,al- Shafie,1997:703, Shafie,1994:213,Abu Dawood,al-Marasil,67</p>	<p>เกาะอ็ีฟ</p>

	عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " كُنْتُ إِمَامًا مَفَلَّوْ سَجَدْتُ سَجَدْتُ مَعَكَ "	
--	---	--

การตัดรื่องุ่หะดีษในหนังสือตะลิมุมตะอัลลิมเตาะรีกูตตะอัลลุม

เรื่องที่	ตัวบทหะดีษ	ตัดรื่องุ่	ระดับหะดีษ
1	طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة	Ibn Majah,2009:220,al- Bazzar,1988:72,Muslim:2810 ทั้งหมดรายงานด้วยสำนวน طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ไม่มีคำว่า مسلمة ทั้งหมดรายงานจากเศาะหาบะฮ์ เพียงผู้เดียว คือ أنس بن مالك	เศาะหีหฺด้วยสำนวน طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ
2	إنما الأعمال لنيات	al-Bukhari,1986:1, Muslim,1996:3537 อัลบุอริยฺรายงานด้วยสำนวน " إِنَّمَا الْأَعْمَالُ لِئَيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَلَنَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى خُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى أَمْرٍ لَقِينَهَا ، فَهِيَ هِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ "	เศาะหีหฺ
		มุสลิมรายงานด้วยสำนวน " إِنَّمَا الْأَعْمَالُ لِئَيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِأَمْرٍ مَا نَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى أَمْرٍ "	

		وَرَسُولِهِ ، فَهَجَرْتُهُ إِلَى آءِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هَجْرَتُهُ لِلدُّنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَتَيْتَزَوَّجُوهَا ، فَهَجَرْتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ"	
3	كل مولود يولد على الفطرة إلا أن أبويه يهودانه وينصرانه ويعمجسانه	al-Bukhari,1986 :1302, Muslim,1996 :4809	เศาะหีหฺ
4	إن أشر الناس من يذهب دينه لدنياه غيره ومعصية الخالق	Ibn Majah,2009:3964, al-Tobarani,1994:7435,	
	لا يدخل الملائكة بيتا فيه كلب أو صورة	al-Bukhari,1986:3095 Muslim,1996:3936,Tirmidhi,1975 :2747, Abi Dawood,1986:3625	เศาะหีหฺ
5	ألا إن الدين متين فأغلو فيه برفق ولا تبغض على نفسك عبادة تعالى فإن المنبت لا أرضا قطع ولا ظهرا أبقى	Ahmad,1995 :12803, ด้วยตำนาน إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ ، فَأَوْغِلُوا فِيهِ بِرِفْقٍ	
	نفسك مطيتك فارق بها	al-naisaburi,garaibul Quran:2/516	ญะอะอียฺ
	إن تعالى يحب معالي الأمور ويبغض سفاسها	al-Tobarani,n.d (mu'jam al – ausot):7084,3031, Ibn Asakir,1995:39405	เศาะหีหฺ ตามที่อัลบานียฺได้กล่าว ในหนังสือเศาะหีหฺตุลญา มียฺเลขที่1889
6	مامن شيء بدى يوم الأربعاء إلا وقد تم	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	
	الحكمة ضالة المؤمن أينما وجدتها أخذها	Tirmidhi,1975:2630 , Ibn Majah,2009:4167.al- Baihaqi,1989:301	ญะอะอียฺ
	الغافل من عمل بغفلته والعافل	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	

	من عمل بعقله		
	من عرف نفسه فقد عرف ربه	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	
	ليس للمؤمن أن يبذل نفسه	al-Tirmidhi:2185, Ibn Majah:4014,Ahmad:22825	หะสัน
	إك والطمع فإنه فقر حاضر	al- Hakim,2002:8002, al-ruyani,1995:1543, Abu nuaim : 673	เฉาะอีฟ
	الناس كلهم في الفقر مخافة الفقر	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	
	أعوذ بالله من طمع يدي إلى طبع	ไม่พบหะดีษดังกล่าว	
7	من تفقه في دين كفاه همه ورزقه من حيث لا يحتسب	Abu Hanifah:30, Khatib al Bagdadi:832	เฉาะอีฟ
	إن من الذنوب ذنو لا يكفرها إلا هم المعيشة	al-Tobarani ,n.d.(mu'jam al- ausat):102	เฉาะอีฟ
9	ظنوا لمؤمنين خيرا	ไม่พบหะดีษด้วยสำนวนดังกล่าว	
	قال هلال ابن يسار رأيت النبي يقول لاصحابه شيئا من العلم والحكمة فقلت رسول اعد لي ما قلت لهم فقال لي هل معك محبرة فقلت ما معي محبرة فقال هلال لاتفارق المحبرة فان الخير فيها وفي اهلها يوم القيامة	ไม่พบหะดีษด้วยสำนวนดังกล่าว	
11	من لم يتورع في تعلمه ابتلاه تعالى حد ثلاثة أشياء: إما أن يميته في شبابه، أو يوقعه في	ไม่พบหะดีษด้วยสำนวนดังกล่าว	

	الرساتيق، أو يتليه بخدمه السلطان؛		
12	أفضل أعمال أمي قراءة الفرآن	Al-baihaqi,2003b:1865	เฉาะอิฟ
13	لا يرد القضاء إلا الدعاء ولا يزيد في العمر إلا البر	al-Tirmidh,1975:2065, al- Bazzar,1988: 2245, al- Tobarani,n.d.(mu'jam al- ausat):5999.	

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างหนังสืออาดาบุดมูอัลลามีน
และหนังสืออะอูมุลมุตะอัลลิมเตาะริกอตอะอัลลุม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

تحقيقات

كتاب ابن أبي عمير

١

كتاب ابن أبي عمير

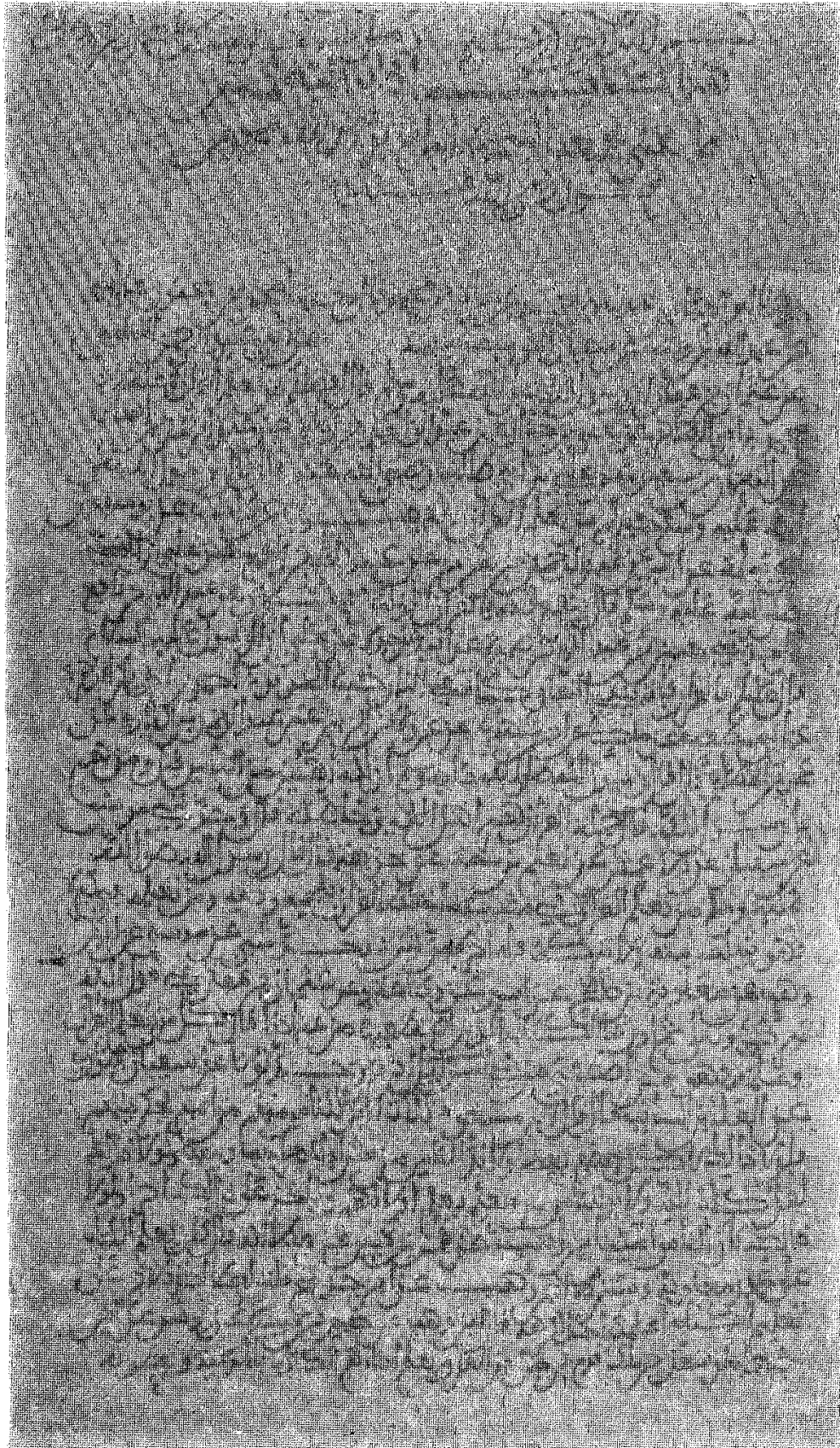
لمحمد بن سحنون

طبعة جديدة بمراجعة وتعليق

محمد العربي المطوي

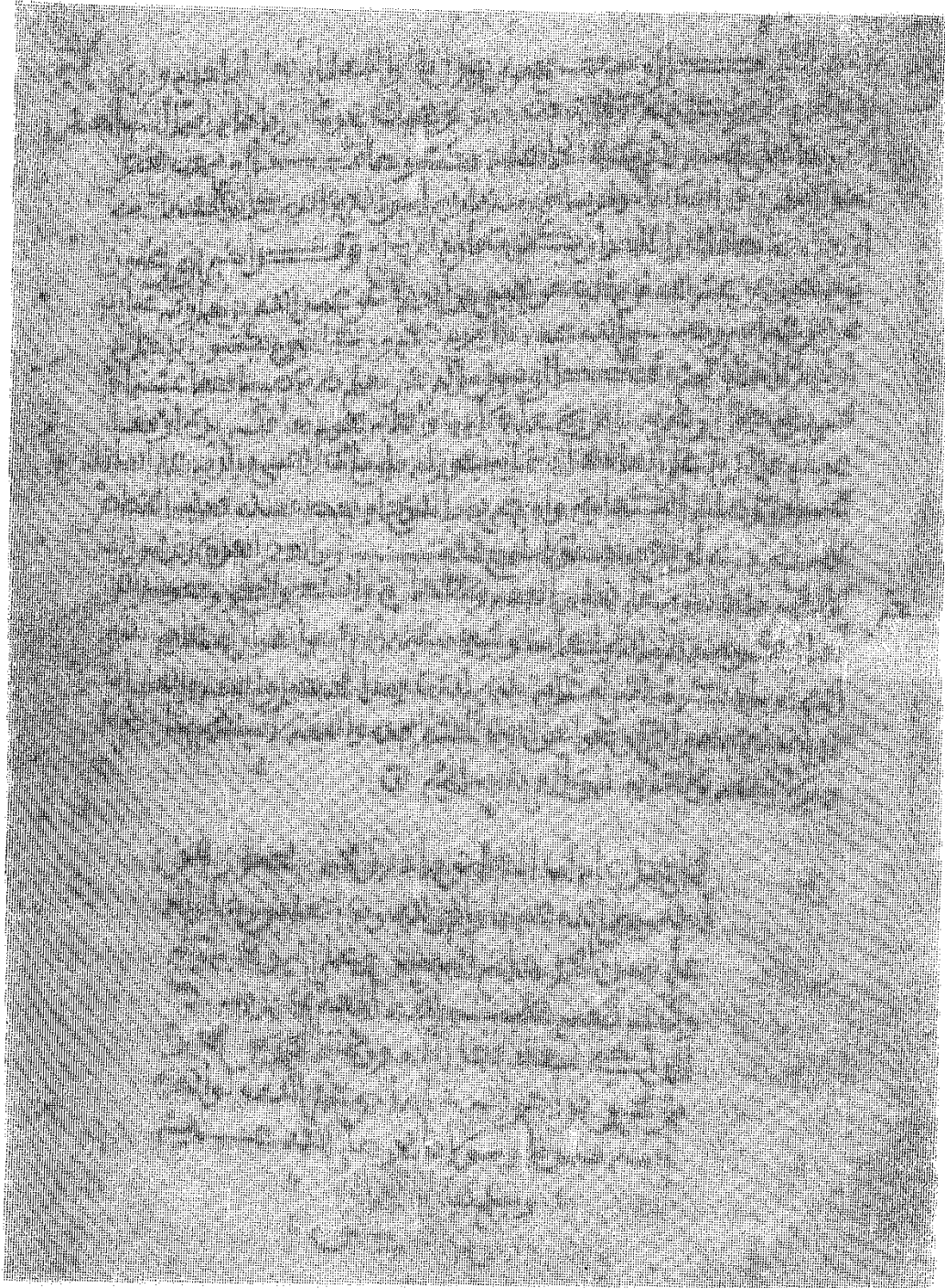

الصفحة الأولى من نسخة المخطوط

الصفحة الأخيرة من النسخة التونسية

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
(وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَحَبَّتِهِ وَسَلَّمَ)

ما جاء في تعليم القرآن العزيز

(أ) قال أبو عبد الله محمد بن سحنون :

حدثني أبي سحنون عن عبد الله بن وهب ،
عن سفيان الثوري ، عن علقمة بن مرثد ، عن أبي
عبد الرحمن السلمي ، عن عثمان بن عفان - رضي
الله [تعالى] عنه - أن رسول الله - صلى الله عليه
وسلم - قال : « أَفْضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ
وَعَلَّمَهُ » (1) .

كمل كتاب « آداب المعلمين » مما دون
 محمد بن سحنون عن أبيه - رضي الله
 عنهما - (والحمد لله رب العالمين ،
 وصلواته على سيدنا محمد خاتم النبيين
 وعلى آله وصحبه وسلم) . (و) كتبه
 لنفسه عبید الله الراجي سعة فضل الله
 ورحمته (المعترف بذنبه) محمد بن محمد
 ابن محمد بن أحمد البري المرادي غفر
 الله له ولوالديه (بحرمة سيدنا ومولانا
 محمد - صلى الله عليه وسلم - كثيرا ،
 والحمد لله رب العالمين) (110) .

PERPUSTAKAAN
UNIVERSITI ISLAM ANTARABANGSA

من زواج المخطوطات العثمانية :

تعليم المتعلم طريق التعلم

المُرشد الأمين في تربية البنات والبنين

للإمام زهير الدين الزرنوجي

دراسة وتحقيق

محمد طه محمد

مكتبة القرآن

للطباعة والنشر والتوزيع
٣ شارع القماماش بالفرساي - بولاق
القاهرة - ت. ٧٦١٩٦٤ - ٧٦٨٥٩١

السب ويتركه بالارادة والارادة في السب التي
 جعلها الفخر الامام المستغني في الكتاب
 المسبق بطلت بسبوه انه عليه السلام يجرد من
 طيبه ثم اوجبه اذنه فله
 هذا الكتاب بطيب
 وكرم

انت الله الكبير فقال انت الله خالق كل شيء واليك
 يعود كل شيء انت الله وتدين يوم القيمة ثم قال وله
 تنزل انت الله لا اله الا انت الواحد العليم لم يلد
 ولم يولد ولم يكن له كفوا احد انت الله لا اله الا
 انت سبحانك انما اعترفت بالحق ان لا اله الا انت الملك
 القدوس السلام المؤمن المهيمن العزيز الجبار
 المتكبر ان الله الا انت الله خالق انبياء المرسلين
 الاسماء الحسنى يتبعها ما في السموات والارض
 وانت العزيز الحكيم وتعالى عما يشركون واليك
 الاخرة وتعالى عن الضلال واليه يقول
 جميع شيعته وشيخه كل يوم ثلاث مرات سبحات
 الله عز وجل واليك وسبحي العظم وبلغ ارجعنا ورتب
 العرش والله اكبر عما في السموات والارض
 الرضا وانت العزيز وان يتخبر عن شمع التبخير
 الاشجار الرطبة الا عند الصخرة واسنان الصخرة
 والمسوفة وقراءة القران والقران بين الحج والعمرة
 وصلاة الصلوات والاذن مع ان يتعلم شيئا من

الصفحة قبل الأخيرة والأخيرة من المخطوط

Pr

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي فضّل بني آدمّ بالعلم والعمل على جميع العالم ، والصلاة على محمد سيد العرب والعجم ، وعلى آله وأصحابه ينابيع العلوم والحكم .

وبعد : فلما رأيت كثيراً من طلاب العلم في زماننا يجتنبون إلى العلم ، ولا يصلون إليه ، ومن منافعه وثمراته : وهي العمل به ، والنشرُ يُحرّمون ؛ لِمَا^(١) أنهم أخطأوا طرائقه ، وتركوا شرائطه ، وكل من أخطأ الطريق ضلّ ، لا ينال المقصود قلّ أو جُلّ — أردت وأحببت أن أبين لهم طريق التعليم على ما رأيت في الكتاب^(٢) ، وسمعت من اساتيدي أولى العلم والحكم ، رجاء الدعاء لي من الراغبين فيه المخلصين بالفوز والخلاص في يوم الدين ، بعدما استخرت الله تعالى ، وسميته :

« تعليم المتعلم في طريق التعلم »

(١) في بعض النسخ : كما أنهم ، والصواب ما جاء بمخطوطتنا — تعليل لعدم وصولهم إليه .
 (٢) في بعض النسخ الكتب . وقد يطلق الكتاب ويراد به الكتب كما في قوله تعالى في سورة النساء :
 « والكتاب الذي أنزل من قبل ﴿ أي التوراة والإنجيل والزبور .

سبق

الانتشار لكتاب « تعليم المتعلم »
 فقه من الجهد العلمي الذي يهد

في حاجة إلى وقفة بين يدي
 لإتمام والفهم .

التي تناولها ، والتعليق عليها ،

بلوغها وتقرّب معانيها ،

لعاونين .. وقدمت للفصول ،
 فبدأ الكتاب كما تراه عرضاً

عليه توكلت وإليه أنيب

صطفى عاشور

روية في رمضان سنة ١٤٨٦ هـ
 مايو سنة ١٩٨٦ م

الفصل الثالث عشر

فيما

يَجْلِبُ الرِّزْقَ وما يَمْنَعُ الرِّزْقَ وما يَزِيدُ في العُمُرِ والصَّحَّةِ وما يَنْقُصُ

ثم لا بُدَّ لطالب العلم من القوت ، ومعرفة ما يزيد فيه ، وما يزيد في العمر والصحة ليتفرغ لطلب العلم .

وفي كل ذلك صنفوا كتاباً فأوردتُ بعضها هنا على سبيل الاختصار .

قال رسول الله ﷺ : « لا يُرَدُّ القَدَرُ إلا الدُّعَاءُ ، ولا يَزِيدُ في العُمُرِ إلا البر ، وإن الرجلَ لِيَحْرَمَ الرِّزْقَ بالدَّنْبِ يُصِيبُهُ »^(١) .

ثبت بهذا الحديث أنَّ ارتكابَ الذنوب سببُ جُرْمانِ الرُّزْقِ .

تُحْصِصُ الكُذْبُ ، فإنه يورثُ الفقر ، وقد ورد فيه حديثٌ خاصٌّ به^(٢) .

وكذا نوم الصحة يمنع الرزق .

(١) نظر المقاصد ص ١١٣ ، ص ١١٤ حيث يقول : أخرجه النسائي وابن ماجه وأحمد وأبو يعلى وأبو ابن منيع كلهم عن ثوبان مرفوعاً ، وذكره السيوطي في الجامع الكبير : ٢/٢٦٦/٣ بلفظ المؤلف . وقد أخرجه ابن أبي شيبة ، والطبراني في الكبير ، والمستدرک .

وأخرجه الترمذي في القدر بلفظ « لا يرد القضاء إلا الدعاء » (٢١٤٠) وأحمد ٢٧٧/٥ عن ثوبان بلفظ : « إن الرجل ليحرم الرزق بالدنْبِ يصيبه ، ولا يرد القدر إلا الدعاء ، ولا يزيد في العمر إلا البر » .

(٢) وكيف لا وهو من قبائح الذنوب وفواحش العيوب .